

УДК 730 (450)

«РАЙСЬКІ ДВЕРІ» ЛОРЕНЦО ГІБЕРТІ

Студ. В. Ковальчук, гр. БДі2-16

Науковий керівник д. мист., проф. Р. Д. Михайлова
Київський національний університет технологій та дизайну

Лоренцо Гіберті – італійський скульптор, ювелір, історик доби кватроченто (1381–1455), творчість якого стала вершиною мистецтва скульптури доби Раннього Відродження. Йому належить декорація дверей головного храму–баптистерію Флоренції Сан Джованні, які стали взірцем для багатьох наслідувань його сучасниками і послідовниками. Нині двері флорентійського баптистерію розглядаються як один із взірців стилю доби Відродження, що робить їх об'єктом уваги сучасних дизайнерів.

Метою даної роботи є визначення художньо–стилістичного аспекту у творчості майстра як оригінали стилістичних пошуків доби Відродження; **завданням** – виявлення зазначеної специфіки у створених ним зразках архітектурного декору.

Об'єктом вивчення є творчість Л.Гіберті, **предметом** – ідеї та їх практичне втілення щодо облаштування фасаду храму.

Результати дослідження. Видатний скульптур Лоренцо Гіберті був справжнім представником доби Відродження: він універсально поєднував найрізноманітніші вміння. Окрім скульптури він займався живописом та історією мистецтв, створивши трьохтомний твір «Коментарі». Як ювелір він є автором бронзової раки для мощів трьох мучеників – Прота, Гиацинта та Немезія, раки для мощів Св. Зиновія, митри– спеціального головного убору – для папи Євгенія із 15 фунтів золота та перлин вагою в 5,5 фунтів.

Отримавши художню освіту у майстерні батька, ювеліра Бартолуччо Гіберті, Лоренцо виявив особливий інтерес до скульптури, що визначило його подальшу діяльність. У 1401 р., коли у Флоренції був оголошений конкурс на створення бронзових дверей баптистерія Сан Джованні, він переміг сімох скульпторів, а також свого головного супротивника, видатного майстра Філіппе Брунеллескі (1377–1446). Гіберті приділив увагу нюансам моделювання, обробці деталей, поєднав фігури з оточенням. Його рельєфи відрізнялися єдністю елементів композиції, правдивістю деталей, технічною довершеністю. Тож Лоренцо виграв конкурс і отримав замовлення флорентійської купецької гільдії на їхнє створення.

Двоє дверей Сан Джованні – північні та східні – мали доповнити південні врата, які свого часу створив інший скульптор – Андреа Пізано (бл. 1290–1349). Розмір та стиль нових дверей мав відповідати дверям, створеним Андреа Пізано. Дотримуючись стилістики Пізано, Гіберті поєднав у своїх композиціях готичні риси, виражені у видовжених пластичних фігурах із характерно вигнутими лініями та контурами, використанням квадрифоліїв, тобто декоративного обрамлення у вигляді комбінації квадрату із чотирма симетричними пелюстками з рисами мистецтва Відродження: їх характеризували жива оповідальність сюжетів, правдивість, деталізація. Також Л. Гіберті ввів у композицію елементи реального оточуючого середовища – архітектуру, ландшафт, флору Італії. Сюжети двадцяти епізодів Нового Заповіту він виливав окремо, а далі поєднував їх у єдину композицію. Також він відлив чотирьох євангелістів та отців церков, яких розташував у восьми фільонках нижнього регістру. На полях він розмістив обрамлення у вигляді фризу із листя плюща та візерунків, а у кожному куті дверей зобразив голову пророка або сивіли.

В історії Ісуса Христа він обрав епізоди Благовіщення Богоматері, Різдва, Поклоніння волхвів, Суперечки між Христом і фарисеями, Хрещення Ісуса Іоанном Хрестителем, Спокуси Христа дияволом, Вигнання торговців із храму, Краху судна апостолів, де Христос підіймає Петра, що залишає судно, Преображення Господнього на горі Фавор, Воскресіння Лазаря, В'їзду до Єрусалиму, Таємної вечері, Молитви в Гетсиманському саду, Поцілунку Іуди, Побиття Христа, Суду Понтія Пілата, Хресного шляху Ісуса Христа, Розп'яття, Воскресіння та Зішестя Святого Духа.

На двері, виконані Гіберті у період з 1403 по 1424 рр., було витрачено 22 000 флоринів, що було дуже дорогою вартістю, адже флорентійська монета з чистого золота мала вагу в 3,53 г. Вага дверей становила 34 000 фунтів, тобто 15,5 тон.

У 1425 р. купецька гільдія Флоренції знову запросила Л. Гіберті до роботи у баптистерії. Цього разу – для створення східних дверей, які стали головною працею його життя. Після їх завершення у 1452 р., скульптор ще продовжував декоративні роботи. Під час цієї діяльності на 64 році перервався його власний життєвий шлях: Гіберті захворів та помер від гарячки.

Натомість, звернувшись до сюжетів Старого повіту, Лоренцо розділив східні двері на 10 фрагментів, які заповнив численними фігурами. Їх розрізняли сюжети та сцени, пози та одяг, розмаїття зачісок і прикрас. Композиції доповнювали голови пророків, сивіл, портрети сучасників – відомих городян, друзів, знайомих, власне та батькове зображення. Це історія Створення Адама і Єви, Гріхопадіння та Вигнання з раю; народження Каїна та Авеля, їх жертвоприношення Богу, робота в полі та вбивство Авеля. Третій фрагмент зображує, як Ной виходить на землю разом зі своєю родиною після потопу, його жертвоприношення Богу та неповагу його сина Хама, коли Ной випив забагато вина. Окрім основних персонажів, Лоренцо детально відтворював середовище: виноград, бочки та виноградарське приладдя. На четвертій фільонці – явлення трьох ангелів Аврааму та жертвоприношення Авраамом Ісаака. На 5-ій – історія братів Ісава та Іакова, де блискуче відтворено архітектуру; 6-та фільонка присвячена історії Іосифа та Фараона, де перший пояснює правителю значення його сну та отримує за це заохочення. Майстер зобразив круглий храм в перспективі та фігури. 7-ма композиція зображує поклоніння Мойсея Богу на горі Синай, очікування наляканим народом Ісуса Навіна; 8-ма – похід Ісуса Навіна на Єрихон, де майстерно передано гру рельєфу у скороченні пейзажу: він віддаляється та стає пласким; 9-а – вбивство Голіафа Давидом та поразку війська філістимлян. У 10-й композиції майстерність Гіберті сягає верху – в сюжеті про візит цариці Савської до Соломона він зобразив складну будівлю та фігури у скороченій перспективі.

Новаторське поєднання майже круглих, напіврельєфних, барельєфів та плоских зображень, використання різноманітних вишуканих та динамічних поз, увага до деталей, їх виразність, майстерне komponування в одному невеликому просторі значної кількості сюжетів, створило велике полотно Божественної розповіді. Воно вражало глядачів, примушувало їх емоційно переживати Біблійну історію. Бездоганна техніка роботи обумовлювалася тим, що лиття та поліровку скульптури Гіберті допомагали робити Філіппо Брунеллескі, Паоло Учелло, Антоніо Філарете та інші знамениті італійські майстри. Найзнаменитіший скульптор Високого Відродження Мікеланджело Буонаротті назвав східні двері Сан Джованні «Ворітьми раю».

Висновок: талант Л. Гіберті проявився у низці оригінальних ідей, реалізованих у дверях флорентійського баптистерія. Особливий сенс для самого майстра набули східні двері, у яких він втілював свій талант скульптора у всій повноті. У них скульптор передав своє бачення стилю та синтезу мистецтв, зокрема декору, що робить його твори школою художнього смаку та майстерності донині, в тому числі, у дизайні.

Ключові слова: доба Відродження, реалізм, декор, художня культура, творчість Лоренцо Гіберті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дж. Вазари. Житнеописання наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих. Азбука, 1999.
2. Михайлова Р.Д. Брама у просторі і часі. К., Видавн.центр КНУТД, 2019 (в друці).